

Maria Pułczyńska
Studentka Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kraków

**Próba zintegrowania funkcji bibliotek
z głównymi zadaniami duszpasterstwa parafialnego
w oparciu o bibliotekę parafii pw. św. Franciszka z Asyżu
w Zabierzowie**

WSTĘP

Celem niniejszej pracy jest obiektywne ukazanie podstawowych zadań, funkcji oraz całokształtu pracy bibliotek parafialnych ujętych w wielu aspektach zależnie od potrzeb i oczekiwań środowiska.

Po krótkim wprowadzeniu w zagadnienie podjęto próby przedstawienia szerokiej możliwości tych specjalistycznych placówek jakimi są biblioteki parafialne. Na tej podstawie wyłania się projekt zintegrowania pracy tych bibliotek z pracą i zadaniami duszpasterstwa parafialnego. Za przykład posłużyła biblioteka parafii pw. Św. Franciszka z Asyżu w Zabierzowie. Ukazano tu poszczególne etapy wcielania projektu do zadań i celów biblioteki. Jest to zarazem przykład uaktywnienia i usprawnienia pracy bibliotecznej począwszy od samych podstaw jej funkcjonowania.

Na początku bowiem należy uświadomić sobie czym jest biblioteka parafialna, jaka jest jej organizacja, zakres i przeznaczenie. Następnie uzmysławiając sobie szereg możliwych form pracy z czytelnikiem należy wybrać tę, która najlepiej dostosuje się do potrzeb i oczekiwań danego

środowiska, a tym samym przyniesie najbardziej oczekiwane skutki.

Należy tu również zwrócić uwagę na ogromną zbieżność pracy biblioteki z jej parafią. W innym przypadku żaden projekt nie będzie usprawnieniem, a jedynie wielką dezintegracją środowiska czytelniczego i całej wspólnoty parafialnej.

Warto zatem zastanowić się wspólnie nad obecną sytuacją tych placówek, śledząc poszczególne etapy ich powstawania. Nie chodzi tutaj bowiem o formalne ich znaczenie, ale o to by służyły one ludziom i pomagały parafiom w kształtowaniu podstawowych wartości moralnych i etycznych w ujęciu Bożych i ogólnoludzkich zasad postępowania.

ROZDZIAŁ I

1. Zadania i funkcje biblioteki jako placówki wspomagającej duszpasterstwo parafialne.

Na temat funkcjonowania i organizacji takiej biblioteki począwszy od jej pierwotnych założeń można by napisać wiele uczonych słów, zwłaszcza z punktu widzenia fachowo przygotowanej kadry bibliotecznej. Założeniem niniejszej pracy nie jest jednak ujęcie problemu w sferze strukturalno - organizacyjnej, lecz wydobycie tych najbardziej istotnych oczekiwań użytkowników, aby łatwiej było sprostać ich potrzebom w aspekcie duszpasterskich zadań parafialnych. Będziemy mogli wówczas spojrzeć na bibliotekę parafialną bardziej obiektywnie, tak jak widzi ją przeciętny czytelnik nie zaznajomiony z podstawowymi teoriami bibliotekoznawstwa, czy życia duchowego. Jest to aspekt bardzo istotny, gdyż dobrze funkcjonująca biblioteka parafialna winna być miejscem gromadzącym nie tylko stałych czytelników, wierzących i praktykujących, ale wszystkich innych, którzy celowo bądź przypadkiem dowiedzieli się o istnieniu takiej biblioteki. Dlatego niezmiernie ważna jest ogólna atmosfera panująca

w bibliotece począwszy od wystroju pomieszczenia, poprzez zakres oferowanych usług, aż do - wbrew pozorom - bardzo ważnego czynnika, który zostanie dokładniej omówiony w dalszej części pracy, jakim jest postawa i osobowość samego bibliotekarza.

Nie trudno bowiem wyobrazić sobie w oparciu choćby o kilka przykładów wziętych z życia codziennego, iż każde przedsięwzięcie zorganizowane w nienajlepszych warunkach, a do tego z niemiłą bądź niezaangażowaną w istotę sprawy obsługą, szybko osłabnie i umrze śmiercią naturalną pomimo dobrze przygotowanych struktur organizacyjnych. Należałoby więc wszystko zaplanować w oparciu o uprzednio przygotowany wywiad bądź ankietę sądzącą opinie i szeroko pojęte potrzeby danego środowiska parafialnego. Znaczy to, iż nie należy traktować biblioteki parafialnej jako oddzielnej placówki należącej do parafii, ale jako organ współtworzący i wspomagający zadania i funkcje duszpasterskie. Nie jest to model wyidealizowanej biblioteki ujętej w kategoriach teoretycznych powinności, ale praktyczny i konieczny do spełnienia warunków, aby w ogóle biblioteka taka posiadała rację bytu. Liczne badania ankietowe przeprowadzone w bibliotekach parafialnych wskazują na coraz większy upadek czytelnictwa, a co za tym idzie coraz mniejszy procent użytkowników korzystających z usług tych bibliotek. Wówczas wielu bibliotekarzy dochodzi na tej podstawie do wniosku, że skoro zmniejsza się zainteresowanie czytelnictwa, to znaczy, że maleje potrzeba istnienia takiej placówki. Otóż rozumowanie takie jest błędne i zagrażające rozwojowi podstawowych wartości, bowiem płynący z tego wniosek należałoby sformułować jednoznacznie: **Im mniejsze zainteresowanie czytelnictwem i usługami oferowanymi przez biblioteki parafialne, tym większa potrzeba istnienia takich placówek, a co za tym idzie większe zadania i bardziej odpowiedzialna misja samych bibliotekarzy.**

Na problem ten należy spojrzeć bardzo poważnie, gdyż u podstaw jego leży przyszłość nie tylko bibliotek

i poszczególnych parafii, ale wielu następnych pokoleń. Zadania biblioteki parafialnej różnią się nieco od zadań innych bibliotek. Wynika to zresztą z samej nazwy kwalifikującej ją do bibliotek specjalnych. Bezpośrednią jej funkcją nie jest wyrabianie nawyków czytelniczych i kształtowanie w użytkownika umiejętności samodzielnego docierania do wybranych źródeł informacji za pomocą nowoczesnych technik wyszukiwawczych, ale odpowiednie ukierunkowanie psychiki i zaspokajanie potrzeb wewnętrznych, niezbędnych do prawidłowego współistnienia w społeczeństwie zgodnego z zasadami ogólnej etyki. Biblioteka taka winna więc przyciągać ludzi o zróżnicowanym wieku, wykształceniu, poglądach i różnych zainteresowaniach. Winna ona być miejscem nie tylko relaksu, odpoczynku czy oderwania od codziennej rzeczywistości, ale przede wszystkim miejscem, gdzie każdy mógłby znaleźć akceptację, życzliwość i pomoc w nurtujących go problemach. Nie chodzi tu nawet o pomoc bezpośrednią, ale o odpowiednie podejście, wysłuchanie i skierowanie do właściwej placówki lub odesłanie do literatury, która mogłaby stać się pomocna w rozwiązaniu wątpliwości. Usługi świadczone przez bibliotekarza nie powinny stać się rutynowym „załatwianiem sprawy”, ale nieustannym procesem trwania w służbie człowiekowi. Każdy użytkownik winien znaleźć w bibliotece swoje własne miejsce, z którego będzie mógł czerpać jak ze źródła ilekroć poczuje pragnienie. Jakże często widzimy ludzi opuszczonych i samotnych lub wręcz bogatych i wydawałoby się w pełni szczęśliwych, którzy cierpią boleśnie przeżywając swoje duchowe rozterki. Nieraz trudno dojrzeć ich wielkie załamanie i niechęć do życia ukrytą pod płaszczem obojętności i ignoracji.

Biblioteka parafialna winna być otwarta na te najbardziej delikatne indywidualne potrzeby każdego człowieka. Na nic bowiem cerowanie płaszcza od zewnątrz choćby najlepszego gatunku niemi pięknymi i pouczającymi słowami, gdy wewnątrz tkwią niszczące go szkodniki. Dlatego też wypożyczanie książek to tylko jeden z etapów usługowej działalności biblioteki

parafialnej, kolejnym, po dogłębnym zapoznaniu się z rzeczywistością potrzebą użytkownika.

Początkowym zaś etapem działalności jest rekomendacja usług bibliotecznych począwszy od jej podstawowych funkcji, poprzez księgozbiór aż do poszczególnych form pracy. Winna ona wychodzić poza mury parafii na jej cały teren, aby każdy parafianin miał możliwość zetknięcia się z informacją promującą istnienie biblioteki. Konkretnie przykłady i praktyczne możliwości realizacji zadań bibliotecznych omówiono w następnym rozdziale.

Kolejnym czynnikiem niezbędnym do pełnego realizowania założeń każdej biblioteki parafialnej jest, jak już wspomniano, różnorodność form pracy z czytelnikami. Właśnie dzięki niej możliwa jest integracja całości środowiska parafialnego. Poszczególne formy pracy winny być zróżnicowane i dostosowane do różnego typu użytkowników począwszy od dzieci a skończywszy na osobach starszych, chorych i niedołączonych. Wymienić tu należy dla przykładu liczne konkursy, imprezy, wystawy, spotkania, akcje, przedsięwzięcia, inicjatywy i działania służące rozwojowi talentów i zainteresowań, kształtowaniu postaw moralnych i etycznych, możliwości odpoczynku, wyrabianiu pozytywnych poglądów oraz pomocy w rozwiązywaniu wielu indywidualnych problemów natury duchowej i fizycznej.

Jednym z ważniejszych wymienionych tutaj form pracy, jest praca z najmłodszymi użytkownikami, a więc z dziećmi. U tych bowiem istnieje największa potrzeba odpowiedniego kształtowania osobowości, gdyż ich rozwój nie jest jeszcze w pełni ustabilizowany. Widzimy tutaj niezmiernie odpowiedzialną funkcję biblioteki, która ma pomóc w edukacji i wychowaniu przyszłego pokolenia. Odnosząc to zadanie do obecnie istniejącej sytuacji, widzimy ogromną potrzebę ingerencji parafii w proces wychowawczo - kulturalny i konieczność podjęcia tych obowiązków, które nie zostały podjęte przez rodziców bądź wychowawców. Przechodząc zaś do czynników bardziej organizacyjnych, jak wspomniano na

początku, niezwykle ważna jest atmosfera biblioteki. Chodzi tu o umiejscowienie i odpowiednio przygotowane pomieszczenie, godziny otwarcia, rozmieszczenie księgozbioru umożliwiające sprawne wyszukiwanie, osobowość samego bibliotekarza i informację dotyczącą możliwości korzystania z szerokiego wachlarza usług bibliotecznych. Aby warunki przyniosły oczekiwany rezultat, należy je nie tylko wypełnić formalnie, ale prawdziwie zaangażować się w działalność, uświadamiając sobie właściwy jej cel, jakim jest służba i pomoc drugiemu człowiekowi. Sprawdzianem zaś osiągnięcia sukcesu i dobrze wypełnionych zadań każdej biblioteki parafialnej jest nie tylko wzrost zainteresowania czytelnictwem, ale sam człowiek, który wychodząc z naszej biblioteki czuje się bardziej rozumiany, dowartościowany i potrzebny.

2. Pracownik biblioteki parafialnej.

W drugiej części naszego rozdziału zajmiemy się personelem parafialnej biblioteki, gdyż podstawowe działania i cały dalszy proces rozwoju tej placówki uzależniony jest właśnie od odpowiedniej postawy człowieka pracującego na tym stanowisku. Bibliotekarz bowiem jest głównym motorem wszystkich podejmowanych czynności i wyłącznie od jego inicjatyw i umiejętności zależy sprawne funkcjonowanie biblioteki. Z pewnością nie każdy nadaje się na to stanowisko, jak zresztą w wielu innych zawodach wymagane są tutaj odpowiednie warunki. Należy więc już na wstępie uświadomić sobie główne cele pracy bibliotekarza, aby sformułować konieczne dla tego zawodu wymagania. Jak więc wynika z pierwszej części rozdziału poświęconej zadaniom bibliotek, pracownik biblioteki parafialnej ma przede wszystkim służyć użytkownikom swoimi umiejętnościami, poradą i chęcią pomocy oraz czynnie wychodzić na przeciw wszystkim parafianom, którzy w jakikolwiek sposób chcą włączyć się w życie parafii. Jednak by stało się to możliwe, człowiek taki winien przede wszystkim posiadać prawdziwą motywację i chęć

służenia swoją osobą w znacznie większym stopniu niż przewiduje to zakres podstawowych obowiązków bibliotekarza. Pracownik biblioteki parafialnej nie może więc patrzeć obojętnie na żadną sprawę, z którą zwraca się użytkownik, bez względu na to czy jego zapytanie jest dojrzałe czy niezdarne bądź pozbawione intelektualnej wiedzy o formułowanym przez niego problemie. By jednak możliwa była konkretna pomoc, bibliotekarz winien orientować się nie tylko w swoim księgozborze, ale w ogólnie poruszanej przez niego problematyce. Czasem bywa, iż pytania użytkownika wykraczają poza zasięg działalności biblioteki i wówczas bibliotekarz winien skierować go do innej bardziej fachowej w tym zakresie placówki.

Nie wymaga się od pracownika biblioteki parafialnej wszechstronnej wiedzy bibliotecznej. Musi on natomiast dobrze orientować się i wręcz współpracować z innymi placówkami współtworzącymi życie parafialne zarówno na terenie parafii, takimi jak np. poradnictwo rodzinne, duszpasterstwo młodzieży, akcje charytatywne, jak i poza parafią, tj. ośrodki kultury, szkoły itp. Przy większych możliwościach organizacyjnych wskazana jest też współpraca z placówkami i bibliotekami sąsiednich parafii. Aby zacząć jednak od punktu wyjściowego, należy zdobyć najpierw grono osób chętnych do korzystania z usług bibliotecznych. Bibliotekarz musi więc zdobyć szczerze zaufanie i sympatię użytkowników. Nietrudno zatem określić cechy jakie powinien on posiadać: serdeczność, cierpliwość, umiejętność słuchania, chęć zrozumienia, słowność, komunikatywność, dobrą organizację. Nie są to wygórowane wymagania, gdyż prawdę mówiąc większość zawodów wymaga takiego podejścia. Towarzyszyć temu powinny takie cechy jak spokój, opanowanie i umiejętność indywidualnego podejścia do czytelnika. Należy bowiem pamiętać, że biblioteka parafialna łączy nieco swoje funkcje z punktem poradnictwa i winna być jego pośrednikiem. Aby biblioteka przyciągała wiernych do parafii i angażowała ich w działalność duszpasterską, bibliotekarz powinien nie tylko

słowem ale swoją postawą i przykładem dawać świadectwo swojej wiary i głoszonej przez Kościół prawdy. Powinien on być dla innych przede wszystkim człowiekiem, a więc kimś życzliwym i bezpośrednim, którego nie trzeba się bać czy krępować. Musi posiadać on wolę i chęć pomocy innym, a przy tym choć odrobinę zdolności organizacyjnych do podejmowania różnorodnych form pracy z poszczególnymi rodzajami czytelników, co zostanie omówione w kolejnym rozdziale. Nie trudno zresztą sformułować cechy pracownika biblioteki parafialnej, prawidłowo wypełniającego swoje zadania. Wystarczy wyobrazić sobie czego my oczekivalibyśmy przychodząc po raz pierwszy do takiej biblioteki. Niestety dziś coraz liczniej proboszczowie parafii skarżą się na brak chętnych na stanowisko bibliotekarza. Uwarunkowane jest to różnymi czynnikami, takimi jak finanse, brak czasu czy wręcz chęci do podjęcia takiej działalności. Tym trudniej znaleźć odpowiedniego człowieka skupiającego w sobie wszystkie wymienione wyżej cechy. Ale i temu można starać się zaradzić. Jak już wspomniano najważniejszą cechą jest chęć i wola służenia swoją osobą innym. Jeśli od początku wyjdziemy z tego założenia, nie trudno będzie posunąć całą inicjatywę dalej, bowiem jednym z zadań biblioteki parafialnej jest włączanie parafian w działalność duszpasterską. Przy zdobyciu choćby wąskiego grona użytkowników, biblioteka ma szansę usprawnić i poszerzyć zakres swojej działalności poprzez włączenie bądź wręcz powierzenie niektórych form pracy użytkownikom, którzy wykazują w danym kierunku odpowiednie uzdolnienia. Tym sposobem większe grono „personelu” łatwiej skupi w sobie wymagane cechy, a i niskie wynagrodzenia, brak czasu i inne przeszkody nie będą tak dużym utrudnieniem w spełnieniu powierzonych obowiązków, jakim byłyby dla pojedynczej osoby.

Dlatego żaden bibliotekarz rozpoczynający swoją pracę nie powinien zrażać się narastającymi trudnościami, gdyż każde trudności są po to aby je pokonywać. Winien on natomiast uświadomić sobie cel działania i zgodnie z uprzednio przygotowanym planem iść małymi krokami wciąż do przodu,

obserwując dojrzewające owoce swoich wysiłków, które będą żywym dowodem dobrze wypełnionej misji.

ROZDZIAŁ II

I. Możliwości rekomendacji bibliotek parafialnych.

Możliwości bibliotek parafialnych są niemal nieograniczone. Nie sposób też omówić wszystkie formy pracy jakie mogły by zostać podjęte. Biorąc jednak pod uwagę ich praktyczne zastosowanie, zakres ten znacznie się zawęża. Uzależnione jest to od warunków w jakich znajduje się dana biblioteka. Należy zwrócić tu uwagę na takie czynniki jak umiejscowienie danej parafii, liczebność parafian, środowisko parafialne i jego potrzeby, możliwości lokalowe i finansowe oraz aktywność proboszcza danej parafii. Dlatego temat zostanie omówiony w szerszym aspekcie, by każda biblioteka mogła skorzystać z tej formy pracy, która najlepiej dostosuje się do panujących warunków.

Jak usprawnić istniejącą już bibliotekę, by współdziałała ona z duszpasterską misją parafii? Zakładając, że biblioteka taka posiada wystarczający zakres treściowy księgozbioru dostosowany do potrzeb środowiska parafialnego, odpowiedniego na to stanowisko bibliotekarza oraz wygodne do tego celu pomieszczenie, możemy przejść do kolejnego etapu usprawnienia. Będzie nim czynna rekomendacja działalności biblioteki czyli wychodzenie na przeciw szczególnie tym użytkownikom, którzy nie zainteresowali się do tej pory biblioteką. Należy tu reklamować i podawać do wiadomości publicznej wszystkie formy działania, gotowość pracy z użytkownikami, plany i cele parafialnej biblioteki. Gdy biblioteka jest początkującą należy zareklamować tę formę pracy, którą w danej chwili przejawia, np. rekomendacja ostatnio nabytych nowości.

Omówmy zatem kilka sposobów podawania informacji do wiadomości publicznej. Jednym z najprostszych jest

przedstawianie krótkiej uwagi w ogłoszeniach parafialnych po każdej Mszy świętej. Nie przyciągnie to może wielkiej rzeszy czytelników, ale każdemu praktykującemu parafianinowi da szansę zapoznania się z tą placówką. Ponadto należy umieścić w kilku gablotach znajdujących się na zewnątrz i wewnątrz kościoła kolorowe plakaty z czytelnie i przystępnie podaną informacją. Działalność biblioteki należałoby też zareklamować w poszczególnych grupach skupionych w parafii takich jak oaza dzieci i młodzieży, duszpasterstwo rodzin, koła synodalne itd. Należy tu jednak zwrócić uwagę na odpowiednie podejście do każdej z różniących się wiekiem i charakterem pracy grup. Tę formę reklamy można by wykorzystać również podczas szkolnej katechizacji. Najlepiej jednak, aby czyniła to osoba najbardziej w tej dziedzinie kompetentna, a więc sam bibliotekarz. Informacje o bibliotece mogłyby znajdować się też w biuletynach parafialnych, o ile takie istnieją, a co jakiś czas mógłby pojawiać się nawet jakiś ciekawy artykuł traktujący o księgozbiorze czy nowych planach parafialnej biblioteki. Jeśli jednak parafia nie wydaje żadnego własnego czasopisma, warto by sama biblioteka przy współpracy księdza proboszcza postarała się o możliwość wydania choćby jednorazowych ulotek lub małych informatorów z najważniejszymi informacjami. Ulotki takie należałoby rozprowadzać także poza terenem kościoła. Byłyby one jeszcze bardziej atrakcyjne, gdyby umieścić w nich jakąś formę rozrywki jak np. związany z działalnością biblioteki konkurs. Jeżeli biblioteka parafialna posiada choćby niewielki zbiór nowości lub innych atrakcyjnych pozycji, dobrze byłoby zorganizować małą wystawę. Mogłaby ona zawierać także prace konkursowe parafian albo pamiątki parafialne, lub też eksponaty dotyczące życia i działalności patrona danej parafii. Wystawa taka niekoniecznie musi znajdować się w samym pomieszczeniu bibliotecznym. Wszystko uzależnione jest od miejsca i warunków. Biblioteka mogłaby również założyć własne koło dyskusyjne poruszające tematy najbardziej potrzebne i aktualne dla życia parafii, a także i biblioteki. Tematy pierwszych spotkań musiałyby być inicjowane przez osobę

prowadzącą, kolejne zaś z pewnością podejmowałiby sami uczestnicy. W ramach takiego koła można by również co jakiś czas zapraszać ciekawych prelegentów i wówczas nagłaśniać spotkanie, by wszyscy parafianie mogli w nim uczestniczyć.

Całą akcję reklamową należy przeprowadzać sprawnie i systematycznie, wybierając te formy, które w danym czasie mogą okazać się najbardziej skuteczne. Warto też zachęcać współpracujące z biblioteką osoby, by i w swoich środowiskach szerzyły informacje o działalności biblioteki. Czynnikiem przyciągającym mógłby okazać się zakupiony przez bibliotekę choćby niewielki zbiór specjalny taki jak kasety audio i video. Przy braku funduszy parafialnych należałoby czerpać je ze składek organizowanych podczas licznych spotkań, prelekcji czy konkursów. Ciekawe zbiory można również gromadzić na zasadzie wymiany z innymi bibliotekami parafialnymi i szkolnymi. Jak więc widzimy, im bardziej biblioteka staje się aktywna, tym łatwiej o pozyskiwanie zbiorów i potrzebnych funduszy. Każda biblioteka powinna również sporządzać „mini” katalog posiadanych nowości, by łatwiej czytelnikowi było zdecydować, która książka będzie dla niego najbardziej odpowiednia.

Ostatnią niezwykle ważną rzeczą przy rekomendacji działalności biblioteki parafialnej jest uświadomienie wszystkim odbiorcom właściwych funkcji i ostatecznego celu działania jakim jest okazanie zrozumienia i duszpasterska pomoc każdemu człowiekowi bez względu na jego rasę i przekonania.

2. Poszczególne formy pracy biblioteki parafialnej.

Podejmując jakiegokolwiek formy pracy należy najpierw zastanowić się, które z nich będą najbardziej potrzebne i możliwe do realizacji przez parafialną bibliotekę. Trzeba bowiem dokładnie sprecyzować cel każdej nowej inicjatywy biorąc pod uwagę wszelkie inwestycje, potrzeby lokalowe i osoby, które podjęłyby się rozwinięcia zaplanowanego projektu.

Dopiero po przeprowadzeniu wszelkich formalnych ustaleń oraz zapoznaniu się z oczekiwaniami i opiniami środowiska parafialnego, można przystąpić do stopniowej realizacji zamierzeń. Rodzaje form pracy jakie mogłyby podejmować parafialne biblioteki można by mnożyć bez końca. Wszystko bowiem zależy od pomysłów, potrzeb i stopnia zaangażowania pracowników poszczególnych bibliotek. Warto jednak, by wszelkie działania podejmowane przez bibliotekę, przyciągały do niej różnego rodzaju czytelników.

Zacznijmy więc od najmłodszych. W przypadku tym dochodzi szczególna odpowiedzialność za proces edukacyjno - wychowawczy kształtujący podstawowe zasady moralne i etyczne. Biblioteka musi więc posiadać księgozbiór przeznaczony wiekowo dla dzieci. Niezwykłym udogodnieniem byłoby też specjalnie przystosowane pomieszczenie, w którym mogłyby raz w tygodniu odbywać się spotkania i zajęcia z małymi czytelnikami, którzy mogliby posiadać też własny klub miłośników książki. W zbiorze przeznaczonym dla nich mogłyby znajdować się nie tylko książki, ale również inne pomoce naukowe i zabawki edukacyjne. W ramach działalności z najmłodszymi, biblioteka powinna organizować też liczne konkursy z nagrodami oraz imprezy a nawet wycieczki. Dzieci warto również zaangażować do pomocy przy organizowaniu wielu bibliotecznych imprez. Nie można bowiem zapominać, jak ważny dla dalszego rozwoju dziecka jest ten pierwszy kontakt z książką. Wielką więc i odpowiedzialną jest rola bibliotekarza, który poprzez pomoc przy doborze odpowiedniej lektury i organizowanie imprez kulturalnych ma wpływ na całokształt tworzenia intelektualnej osobowości małego człowieka. Biblioteka parafialna nie powinna bowiem jedynie zaspokajać potrzeb lekturowych, ale pobudzać i inicjować do pozytywnego myślenia w oparciu o prawdziwe wartości. Należy uświadomić sobie również, jak wielka istnieje dzisiaj potrzeba budowania upadającej kultury i dobrego wychowania. Biblioteka parafialna jako placówka biorąca udział w procesie edukacyjnym winna podjąć te obowiązki, które przez rodziców i wychowawców tak

często zostają zaniedbane. Dlatego też zasługującą na uznanie inicjatywą jest uruchomienie przy bibliotece niewielkiej świetlicy dla dzieci. Dzięki temu znacznie zwiększyłyby się możliwości pomocy przy odkrywaniu indywidualnych zainteresowań i talentów oraz konkretnej pomocy duszpasterskiej. Jak więc wynika z konieczności integracji funkcji biblioteki z zadaniami duszpasterstwa parafialnego, istnieje wyraźna potrzeba stałej współpracy biblioteki z innymi placówkami parafialnymi. Współpraca ta musi zataczać jeszcze szersze kręgi, obejmując również wszystkich użytkowników oraz inne biblioteki parafialne.

Kolejną grupę wiekową, która wymaga osobnych form pracy, jest młodzież. Również i w tej grupie, zadania biblioteki parafialnej są ogromnie ważne dla wychowania i kształtowania dalszego rozwoju młodych czytelników. Można podjąć tutaj podobne formy jak w grupie poprzedniej, lecz odpowiednio dostosowane do wieku. Należy ponadto jeszcze skuteczniej włączać młodych ludzi do bibliotecznych działań, powierzając im konkretne funkcje odpowiednie do możliwości i istniejących potrzeb, np. rekomendacja biblioteki, wykonanie materiałów pomocniczych, wychodzenie z książką do osób starszych i chorych. Młodzież mogłaby posiadać też własny klub dyskusyjny, w którym pod okiem osoby kompetentnej np. pracownika poradnictwa rodzinnego, byłyby podejmowane bądź rozwiązywane aktualne dla młodzieży zagadnienia i nurtujące problemy. W ramach spotkań czy kół dyskusyjnych mógłby również funkcjonować klub video. W takim zbiorze materiałów audiowizualnych winny znaleźć się kasety audio i video nie tylko religijne, ale również inne filmy promujące wartości chrześcijańskie. Byłyby one bowiem czynnikiem przyciągającym na parafię także tych ludzi, którzy nie uczestniczą czynnie w życiu kościoła.

Przy odrobinie chęci i zaangażowania praca biblioteki parafialnej z młodzieżą może zaowocować poszerzeniem zakresu poszczególnych form pracy, pobudzeniem zainteresowania parafian działalnością biblioteki

i usprawnieniem podejmowanych przez bibliotekę akcji poprzez stałą lub doraźną pomoc poszczególnych młodych osób.

W swoich spotkaniach i innych inicjatywach oraz poprzez zakres swojego księgozbioru biblioteka każdej parafii powinna poruszać również problematykę prorodzinną. Jest to niezwykle ważne szczególnie obecnie, kiedy polskie rodziny potrzebują tak wielkiego wsparcia, siły i zjednoczenia.

W ramach całokształtu swojej działalności bibliotekarz winien troszczyć się o wszystkich swoich użytkowników, nie zapominając również o ludziach starszych, chorych bądź niepełnosprawnych, którzy nie są w stanie przyjść do biblioteki o własnych siłach. Dlatego też należy podjąć taką formę pracy, która mogłaby temu zaradzić. Podobno niektóre biblioteki parafialne podjęły już konkretne akcje, w których młodzież wychodzi z książką do ludzi starszych i chorych, odwiedzając ich co jakiś czas w domu w celu przyniesienia bądź odniesienia wcześniej zamówionej książki.

Usprawnienie każdej początkującej biblioteki jest trudne. Trudne są też kolejne kroki stawiane po wszelkich nieudanych próbach i innych przeszkodach, które tkwią na drodze do sukcesu. Największym jednak zagrożeniem dla podejmowanych przez te biblioteki działań są wszelkie zaniedbania, bierny udział bibliotekarza czy brak współpracy z innymi placówkami parafialnymi. Nie najistotniejszym jest fakt, jak wielki jest zasięg biblioteki i jak wysoko kształtuje się w niej czytelnictwo. Nie porównujmy też wyników pracy z innymi bibliotekami mającymi inne warunki, potrzeby i możliwości. Ważnym jest, by zasięg biblioteki wychodził poza mury parafialne, a jej poziom czytelnictwa i innych działań mierzony był nie ilością czytelników, lecz poszczególnymi formami pomocy indywidualnym użytkownikom. Nie znaczy to oczywiście, aby biblioteka nie podejmowała wszelkich starań, by jak najskuteczniej zwiększyć liczbę korzystających z jej usług. Zapewne większe możliwości mają tu biblioteki dobrze rozwinięte i funkcjonujące już w pewnym zorganizowanym

systemie pracy. Można tu dla przykładu wymienić biblioteki włączone w założoną w 1995 roku Federację Bibliotek Kościelnych FIDES zrzeszającą obecnie ok. 80 takich placówek. Warto nadmienić, iż dużym usprawnieniem dla użytkowników jest zastosowany przez nią komputerowy pakiet MAK opracowany przez Bibliotekę Narodową. Wpłynęło to na zwiększenie i przyspieszenie dostępu czytelników do informacji w bazach danych oraz na wymianę tych baz między sobą. W ramach Federacji organizowano też szkolenia i kursy przygotowawcze do korzystania z tego systemu bibliotecznego¹. Jak więc widzimy, warto uświadomić sobie jak ważnym i usprawniającym dla bibliotek parafialnych czynnikiem jest ich integracja poprzez podejmowanie zorganizowanej współpracy, wspólnych wysiłków i starań o lepszą ich sytuację. Bowiem właśnie biblioteki należące do Kościoła, przechowują wiele zabytków ogólnoludzkiej i chrześcijańskiej kultury i stanowią jej niewyczerpany skarbiec. Ze zgromadzonej w nim wiedzy cała wspólnota chrześcijańska i społeczeństwo mogą czerpać obecnie pamiętki ze swej przeszłości².

ROZDZIAŁ III

Poszczególne etapy projektu tworzenia biblioteki zintegrowanej z duszpasterstwem parafii - omówienie badania ankietowego przeprowadzonego w parafii pw. Św. Franciszka z Asyżu w Zabierzowie

Po zapoznaniu się z zadaniami, funkcjami oraz licznymi przykładami poszczególnych form pracy biblioteki parafialnej, warto praktycznie próbować własnych sił i możliwości w powołaniu takiej placówki do istnienia, ożywienia bądź

¹ ks. Jan Bednarczyk, *Działalność Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES*, „FIDES - Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 1996 nr 1-2, s. 13-17.

² Tamże, s. 13-17

usprawnienia już istniejącej. Początki nigdy nie są łatwe, ale przy dobrej organizacji dalsze działania same już będą posuwały się do przodu. Przypomnijmy jednak raz jeszcze co to znaczy dobra organizacja i zbierzmy jej cechy w ogólny schemat:
u dokładne określenie zadań i funkcji konkretnie powoływanej do istnienia biblioteki parafialnej

- * wzięcie pod uwagę warunków i możliwości działania tej biblioteki
- * uwzględnienie potrzeb i oczekiwań środowiska parafialnego
- * ustalenie początkowych form pracy z czytelnikami oraz drobnych spraw organizacyjnych
- * zaadaptowanie odpowiedniego lokalu i zakup księgozbioru
- * systematyczne rekomendacje istniejących już zbiorów
- * współpraca z innymi placówkami parafialnymi oraz próba nawiązania kontaktów z licznymi ośrodkami znajdującymi się poza parafią.
- * stałe uświadamianie sobie prawdziwego, ostatecznego celu wszelkich działań biblioteki i jedynie w tym aspekcie ocenianie ich wyników.

Ponieważ dotychczas o bibliotekach parafialnych mówiliśmy ogólnie, jedynie w teorii dotykając ich zasadniczych problemów, przejdźmy do działań praktycznych przedstawiając kolejne etapy zakładania konkretnej już biblioteki. Jako przykład, posłuży nam biblioteka parafii pw. Św. Franciszka z Asyżu w Zabierzowie k. Krakowa.

Sama parafia powstała już w 1908 roku, a kościół wzniesiony został w 1938 roku. Obecnie w parafii pracuje trzech księży na 4,5 tys. parafian. Biblioteka parafialna w Zabierzowie powstała już ok. 1949 roku i liczyła ok. 500 woluminów.

Ksiądz proboszcz zabierzowskiej parafii wykazuje dużą przychylność dla zrealizowania wszelkich postulatów dotyczących rozwoju biblioteki. Jest gotowy przeznaczyć odpowiednie fundusze i zaadaptować wiele pomieszczeń dla potrzeb usprawnienia starej biblioteki. Takie podejście to już

pierwszy krok do realizacji wszelkich działań. Potrzeba jeszcze konkretnej pomocy i zaangażowania odpowiednich osób, które podjęłyby się przeprowadzenia powierzonych im zadań. Wówczas rola biblioteki w kontekście ewangelizacji mogłaby być naprawdę znacząca. Skąd jednak zdobyć takie osoby, przecież i one muszą zainteresować się biblioteką. Trzeba więc usprawnić bibliotekę na tyle, by mogła ona stać się centrum zainteresowania. Należałoby zatem zakupić trochę nowości. Jednakże typy tych wydawnictw i zakres treściowy, muszą być dobrane według odpowiednich kryteriów, w zależności od oczekiwań danego środowiska i konkretnych potrzeb określonych przez daną parafię. Dobór księgozbioru musi bowiem odpowiadać konkretnym celom jakie chcemy zrealizować. Koniecznym jest również, by w księgozbiornie każdej biblioteki parafialnej znalazły się podstawowe typy wydawnictw, takie jak Pismo Święte, dokumenty kościoła, wydawnictwa informacyjne oraz takie książki, które w rzeczywistości będą w stanie pobudzić różne zainteresowania czytelników w zależności od ich wieku i wykształcenia. Winny znaleźć się tutaj powieści, lektury, zagadnienia moralno - religijne, poradniki oraz prócz wydawnictw religijnych promująca wartości chrześcijańskie beletrystyka. Ponieważ obecnie na rynku mamy prawdziwy zalew różnego typu wydawnictw, należy wybierać tylko te, które najchętniej zostaną przyjęte przez środowisko czytelnicze. Dla przykładu dużym uznaniem szczególnie wśród młodzieży cieszą się książki zawierające w swej treści pytania i odpowiedzi na wiele nurtujących młodych ludzi problemów. Kolejną inwestycją, która z pewnością mogłaby pociągnąć za sobą wielu użytkowników byłby niewielki zbiór choćby kilkunastu kaset video, w którym znalazłyby się filmy nie tylko religijne, ale także inne, promujące pozytywne wartości. Ważne jest bowiem, by biblioteka przyciągała wszystkich parafian, a więc również tych, którzy nie praktykują, bądź nie angażują się w życie parafialne.

Jeżeli biblioteka taka będzie już posiadała swój księgozbiór, należałoby zatroszczyć się o prawidłowo

przystosowane pomieszczenie. Nie chodzi tu tylko o odpowiednie regały najlepiej z wolnym dostępem do półek, co pozwala na bliższy kontakt czytelnika z książką, ale również o właściwą atmosferę panującą w takim pomieszczeniu. Winno ono być przyjemne, przytulne, dobrze oświetlone, wygodne i odpowiednio do funkcji jakie są w nim sprawowane - wystrojone: dużo zieleni, plakaty promujące najciekawsze znajdujące się w księgozbiornie książki, itp. Nie należy zapomnieć również o wszelkich oznaczeniach informacyjnych gdzie znajduje się katalog i poszczególne działy księgozbiornu. Wszelkie inne bardziej dokładne uwagi uzależnione są od konkretnej już parafii i biblioteki. Bez względu również na to czy biblioteka posiada osobną czytelnię, w samym bibliotecznym pomieszczeniu powinien znajdować się choć jeden wygodny stolik, na którym czytelnik mógłby przejrzeć wybrane przez siebie pozycje, odpisać ich tytuły, bądź sporządzić krótkie notatki.

Gdy wiemy, że dobrany księgozbiór czeka już w zagospodarowanym pomieszczeniu, należy zainteresować nim pierwszych użytkowników. O rekomendacji mówiliśmy już w osobno poświęconym temu zagadnieniu podrozdziale, dlatego nie będziemy poruszać tego tematu szerzej. Warto jednak zastanowić się nad tym naprawdę pierwszym krokiem, który pozwoli na dalsze i owocne w wynikach próby. Otóż sprawdzony już dobrze sposób skutecznej rekomendacji może mieć miejsce podczas niedzielnej homilii, katechezy w szkole, czy na spotkaniach dyskusyjnych. Wówczas gdy poruszana jest któraś z istotnych, ciekawych bądź wręcz kontrowersyjnych dla danej grupy słuchaczy kwestia, na końcu spotkania należy odnieść zebranych do konkretnej książki podając jej tytuł, autora oraz informację o tym gdzie można ją znaleźć, podkreślając również, że zamieszczone są w niej szersze wyjaśnienia tego i wielu innych nurtujących problemów. Tym sposobem łatwo jest wypożyczyć mnóstwo ciekawych książek, które w rzeczywistości mogą pomóc ludziom w odkrywaniu istotnych prawd. Sposób ten można zastosować także

w dowolnym artykule poruszającym konkretne zagadnienia, np. na łamach parafialnego wydawnictwa. Zabierzowska parafia wydaje bowiem swój biuletyn parafialny jako dodatek do tygodnika „Źródło” pt. „Wspólnota Zabierzowska”. Jest to już znacząca możliwość pośrednictwa między społecznością parafialną, a samą parafią. Istnieje tu jednak zasadniczy warunek, by omawiany problem pobudzał faktyczne zainteresowanie i ciekawość czytelników bądź słuchaczy.

Gdy pierwsi czytelnicy zaczną pojawiać się w bibliotece, możemy już mówić o znacznym osiągnięciu. Wówczas można, a nawet trzeba podejmować dalsze kroki, kontynuując również poprzednie etapy, szczególnie takie jak stała aktualizacja zbiorów. Do podjęcia kolejnych kroków musi często minąć trochę czasu wypełnionego chwilami sukcesów i drobnych niepowodzeń. Tu ważna jest osobowość i zaangażowanie bibliotekarza, który uświadamiając sobie prawdziwy cel swoich działań, posuwa inicjatywę naprzód, a czyni to poprzez podejmowanie konkretnych form pracy z różnego rodzaju czytelnikami. W Zabierzowie największy kontakt parafii i jej biblioteki jest z młodzieżą. Najłatwiej więc będzie wszelkie próby działań podejmować właśnie z tą grupą. Punktem wyjścia mogłaby okazać się Oaza, czy Grupa Apostolska, które sprawnie działają w parafii już od lat. Trzeba wówczas przedstawić cele, a konkretną formę pracy omówić już wspólnie, biorąc pod uwagę zainteresowania, możliwości i punkt widzenia słuchaczy. Po pewnym czasie, gdy sprecyzowany już zostanie konkretny plan, należy wybrać najbardziej zaangażowaną osobę i uczynić ją odpowiedzialną za powierzone zadania. Od jakich jednak form pracy należałoby zacząć? Propozycji można by podawać tutaj wiele, zależą one głównie od danego personelu bibliotecznego. Ciekawą jednak formą byłoby założenie młodzieżowego klubu dyskusyjnego, który będzie podejmował tematy o czytanych przez młodzież książkach i oglądanych filmach. Wspólne wnioski mogłyby stać się dla młodzieży inspiracją do poruszania innych problemów, pisania do parafialnego biuletynu czy

uświadamianie danej kwestii poprzez liczne formy artystyczne jak poezja, teatr, plakat, występy muzyczne. Taka forma zaangażowania młodych ludzi w duszpasterstwo parafialne z pewnością w krótkim czasie przyciągnęłaby wielu parafian. Istniejąca natomiast Zabierzowska Rada Duszpasterska, Caritas czy Poradnictwo Rodzinne mogłyby podjąć się utworzenia bibliografii oraz rekomendacji książek, traktujących ich zdaniem o najbardziej aktualnych problemach. Rekomendacja ta stałaby się początkiem konkretnych form pracy na rzecz zabierzowskich rodzin i osób biednych. Do obcowania z wartościową książką, należy zachęcać też dzieci, które regularnie zbierają się na parafii. Można to czynić poprzez wspólne głośne czytanie, rozmowy, opowiadanie przeczytanych treści oraz liczne konkursy zachęcające małego czytelnika do zainteresowania się treścią i wykazania się jej znajomością.

Jak widzimy możliwości jest wiele. Trzeba tylko wykazać trochę zaangażowania i pomysłu. Wiele ciekawych propozycji może wynikać ze współpracy z innymi bibliotekami parafialnymi. Wymiana doświadczeń jest więc bardzo cenna dla dalszego rozwoju działalności bibliotecznej.

Biorąc zatem pod uwagę całokształt pracy biblioteki parafialnej począwszy od jej tworzenia, musimy starannie przejść wszystkie kolejne etapy niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania każdej biblioteki. Z pewnością warto zatroszczyć się o tego rodzaju placówki, gdyż jak w swojej pracy pisze prof. Maria Kocójowa: „Liczne grono bibliotekarzy kościelnych, wielu wolontariuszy, konieczność rozwoju służb informacyjnych i fachowej organizacji bibliotek powszechnych parafialnych - wskazują, że jest to zagadnienie najwyższej wagi w Polsce i to właśnie w obecnej chwili. Rozstrzygnięcia zadecydują o podniesieniu lub obniżeniu prestiżu społecznego bibliotekarza, a równocześnie bibliotek kościelnych i ich roli oraz możliwości wypełniania zadań ważnych dla rozwoju duchowego współczesnego społeczeństwa. (...) Potrzebni są prowadzący służby specjalne dla wspólnoty chrześcijańskiej, zwłaszcza dla niepełnosprawnych, dzieci, emerytów, marginesu

społecznego (narkomanów, etc.). Tym pracownikom przypadnie wypełnianie misji zapobiegania dehumanizacji społeczeństwa, kształtowanie umiejętności wartościowania priorytetów i selekcjonowania jakości w duchu nauki Chrystusa. Oni to będą aranżować pierwsze spotkanie z książką w bibliotece, od którego będzie zależeć przyjaźń lub dezaprobata, często na całe życie³.

BIBLIOGRAFIA

Bednarczyk Jan: *Działalność Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES*, FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych, 1995 nr 1-2 s. 13-17

Bednarczyk Jan: *Biblioteki kościelne w Polsce*, [w:] *Materiały XV Sesji Stałej Konferencji Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie 23-26.09.1993*. Red. Michał Jagosz. Rzym 1994 s. 79-89

Kocójowa Maria: *Pracownik bibliotek kościelnych w XXI wieku*, FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1995 nr 1-2 s. 47-57

Zahajkiewicz Marek: *Zarys dziejów i znaczenie bibliotek kościelnych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” t. 56 : 1988, s. 133-138

³ Maria Kocójowa, *Pracownik bibliotek kościelnych w XXI wieku*, "FIDES - Biuletyn Bibliotek Kościelnych", 1996 nr 1-2, s. 47-57